

Moment d'interrogacions

Parlament a l'acte del 2 d'abril del 2009

Carles Castellanos

En primer lloc, voldria agrair al deganat aquesta oportunitat que ens ha estat donada d'acomiar-nos de tots vosaltres, cosa que ens estalvia d'haver-ho de fer d'un en un. Aquesta mostra d'afecte i de memòria històrica - en el sentit de memòria "dels qui ja som història", que és el cas -, és un acte que diu molt d'aquesta comunitat i dels seus representants i ho agraïm de tot cor.

La jubilació és, més que cap altra cosa, un moment d'interrogacions:

- *Quina sensació tens?* – Pregunten els joves encuriósits en veure una persona gran que va abandonant les seves obligacions habituals-
- *Vertigen, sensació de vertigen, d'haver passat els anys com un llampec i veure que al final sembla que no hagi fet res....*

... Però és un vertigen amb un gust agredolç, amb un punt d'agre perquè hi ha coses que s'acaben o que prenen un altre caire, que potser no has desitjat. Els qui hem tingut la sort de viure en un entorn amable com el que creeu tots i totes vosaltres no podem deixar-ho del tot sense recança. És una experiència que deixa, per tant, un regust propi d'un rerefons ben dolç.

El fet de base, és que la vida empeny amunt i l'espai (humà) no és infinit (només cal que observem la densitat d'objectes que s'apilen en alguns despatxos d'alguns professors) ...

.....i d'altres persones han d'ocupar el teu lloc.

Es produeix així un relleu que us confesso que m'esforço per a fer efectiu en diferents àmbits de la meua vida, amb un èxit desigual. L'administració, però, en això hi ajuda. I molt. Si en les activitats cíviques el relleu és més difícil, la lògica matemàtica de l'administració és implacable i, en aquest aspecte, d'aquí a uns anys, ja me n'hauré anat del tot de la Universitat sense opció a ronsejar.

Sense idealitzar el passat, només us puc dir que em sento afortunat d'haver estat tot aquest grapat d'anys amb vosaltres. He estat testimoni directe i personal de la vostra amabilitat, del vostre esperit de col·laboració, i fins i tot de la vostra solidaritat en moments ben difícils ... Què es pot demanar més quan has estat fins i tot segregat amb violència dins el recinte del Campus universitari ?! Us he sentit a prop, tot estan lluny. I això – creieu-me - és molt important.

Us deixaré amb una Facultat i un Departament sempre millors, gràcies als esforços que hi heu posat tantes i tants de vosaltres. Us deixo una Universitat (i una Facultat i un Departament) que han estat cada dia millors ... però també amb problemes importants com els que ens fan interrogar sobre el futur de la Universitat, ...però és ben cert també que en aquest moment esteu acompanyats i acompanyades de noves persones sempre amb més capacitat que abans, i sempre disposades a treballar amb força.

Potser us semblarà cínic si em permeto de dir-vos que no defalliu: el debat, la voluntat d'analitzar a fons les coses, són qualitats de la nostra funció i tenen una força immensa i, si bé és cert que la veritat no sempre triomfa ...
... sí que és una certesa innegable que la defensa de les pròpies conviccions és la font primera de tota felicitat.

Si la Universitat es desvia de la recerca de la veritat serà una institució morta. Només us puc dir que us acompanyo en el vostre anhel de posar la ciència i la veritat per damunt de tot i que comparteixo amb vosaltres la creença que si la Universitat no es manté fidel a la recerca de la veritat i al servei d'una societat, al servei d'una col·lectivitat humana, no tindrà cap explicació racional ni cap justificació moral

Jo ja no hi podré fer gaire res de rellevant, des de fora. Però tingueu present que ho aniré seguint tot amb interès i preocupació perquè hi deixo un tros de vida. Ara, però, en ocasió de fer-vos arribar les meves paraules, i des de la perspectiva de la llibertat afegida que em dóna el meu deseiximent, no puc deixar d'exposar breument la meva opinió en el moment present. I això crec que em porta a fer unes poques i grans preguntes que, a la meua manera de veure, planen damunt la nostra universitat (les nostres universitats, en general).

És llastimós com són tractades per la premsa i per alguns polítics les mostres de malestar actual d'una part important dels estaments universitaris.

Quines són les grans preguntes que tenim pendents de resoldre i que us poso avui sobre la taula, com un de més dels qui tenen el mal vici de voler interrogar-se?. Són preguntes que parteixen de la distinció entre dues funcions ben diferenciades de la universitat: entre la incidència en la pròpia societat (com a organisme formador de persones que han d'incidir en una realitat concreta); i la funció de projecció exterior (pel fet que l'intercanvi general de coneixements tendeix, per la seva mateixa naturalesa, a fer-se universal).

Les meves preguntes són:

PRIMERA PREGUNTA: Quina és la *societat* de referència?

- És el poble, la nació, o bé ha de ser l'Estat? El manifest de Bellaterra (la declaració del març del 1976) de caire fundacional de la nostra Universitat Autònoma, exposa que cal *el reconeixement als plans d'estudi i d'investigació del patrimoni cultural i científic de Catalunya i els interessos de la societat catalana*. La indeterminació pel que fa al referent cultural i lingüístic perjudica tant l'arrelament com la projecció internacional de la Universitat. És un fet demostrat. D'altra banda, observem que la declaració de Bellaterra parla dels "interessos de la societat catalana"

I això em porta a una ...

SEGONA PREGUNTA: Què són els *interessos* de la societat catalana?

- És el coneixement de la realitat o la impulsió dels projectes econòmicament rendibles? Fins a quin punt una consideració excessivament dràstica de la rendibilitat dels diferents objectes de recerca i d'estudi, pot influir en l'orientació de la Universitat? La declaració de Bellaterra (del 1975) és també molt clara en aquest aspecte, afirmant que cal anar

més enllà de la simple rendibilitat. Però ara hi ha gent que creu que no s'ha de parlar d'això.

I passo a la TERCERA GRAN PREGUNTA

- Les nostres relacions amb altres universitats d'àmbit internacional com han de ser?. S'han de centrar només en una sola àrea lingüística a nivell internacional, o la projecció supraestatal s'ha de fonamentar en una diversificació ben planificada?. En aquest cas, tampoc no es pot dir que aquesta pregunta s'estigui responent en aquests moments, amb claredat.

Es tracta de respondre, en síntesi, a tres grans qüestions, doncs:

- El referent en tant que àmbit lingüístic i cultural (Ha de ser "nacional", o no ?, segons ho exposa la declaració fundacional de la Universitat Autònoma).
- L'orientació de la funció social de la universitat – (Ha d'anar més enllà de la rendibilitat immediata?)
- El sistema internacional de relacions – (Ha de tendir o no a la diversificació? I de quina manera ho ha de fer?)

No hi ha, si us hi fixeu, cap d'aquests grans interrogants que s'hagi abordat de manera rigorosa. Crec que mentre no es respongui a aquestes grans qüestions s'anirà estenent el malestar. Fer els ulls grossos, mirar cap a terra, fingir que no hi ha cap debat pendent, dins la maregassa actual de la globalització, no és una actitud seriosa ni responsable, a la meua manera de veure...

Em sabrà greu, doncs, no poder ser aquí a la universitat per a intervenir en el debat i la formulació de les propostes que aniran apareixent, sens dubte, si és que la inquietud actual no es tanca amb un cop de porta immobiliària. Però a mi ja no em tocarà. Us deixo, doncs, amb aquestes preguntes perquè us vagin rosegant l'esperit, i afluï el vostre esperit crític.

Més preguntes em fan també alguns altres.

I què t'ha agradat dels teus anys d'estudis? No costa gaire de veure-ho. Les llengües. Les llengües amb tot el que tenen d'extraordinari, d'infinit, de força creadora.

Penetrar en una llengua, tots ho sabem, és endinsar-se en un món meravellós que combina en un equilibri quasi-màgic la racionalitat rigorosa d'una estructura fermament sistemàtica amb la variabilitat més extrema, en una adaptació sempre esforçada a les situacions col·lectives més complexes i les exigències expressives individuals més exigents. Sense la pràctica de la traducció, i la reflexió que es fa (que fem) sobre aquesta pràctica, m'hauria estat impossible de percebre el batec de la llengua, de les llengües - com es mostren de manera generosa quan es confronten en la nostra tasca.

Per la llengua, per les llengües, se m'han obert les portes al coneixement dels pobles i de les persones, a les veritats i a les ocultacions, a les ideologies i a la poesia, a les mil i una manifestacions de la vida amb les seves realitats canviants i les contradiccions que acompanyen l'esdevenir de la història.

Haver pogut aprendre i conèixer tota aquesta riquesa per a mi apassionant ha estat el millor premi que se'm podia donar.

Per això ara em puc sentir agraït a la institució i a tots vosaltres que la constituïu que m'han permès aquesta joia durant tot aquest llarg període de temps.

Encara alguna altra pregunta em posa aquesta situació nova per a mi..
Més enllà dels sentiments, podem preguntar ara, i per a acabar:

Què representa la jubilació, des del punt de vista de les formes de vida?
Quina vida t'espera?

Doncs és molt senzill: Hi respondré recurrent – afaiçonant-lo –
a un referent de la religió tradicional.

Molts de vosaltres sabreu, sens dubte, que el cristianisme,
[aquest magnífic compendi de consideracions conformistes i resignades,
amb tocs surrealistes] ha definit la fi de l'existència amb l'interessant eufemisme de
“passar a millor vida”.

Convindreu amb mi que poder *passar a millor vida*,
després de tants anys de treballar i poder fer-ho sense haver de morir,
és l'aspiració de tot ésser mitjanament racional.

Aquest és el meu objectiu i també el que desitjo – quan us toqui –
per a tots vosaltres.

“Passar a millor vida” aquesta és la qüestió.

Moltes gràcies.